

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟΥ

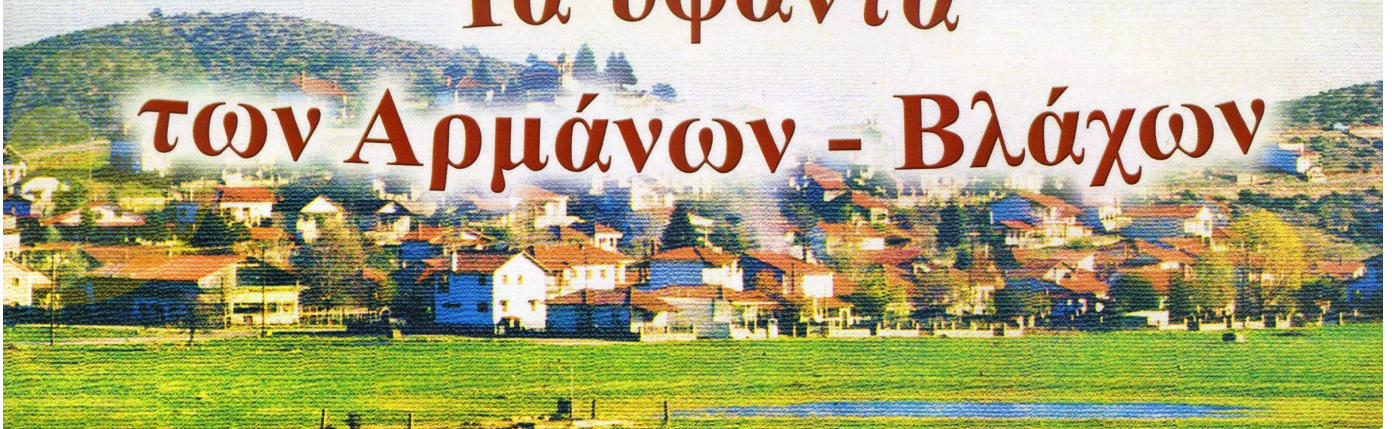
Συλλεκτικό Ημερολόγιο 2016

50 Χρόνια παρουσίας στα πολιτιστικά
δρώμενα του Ξηρολιβάδου.

Μαξιλάρι από το 1900 με κηρύκειο. Οικογ. Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο).

Τα υφαντά των Αρμάνων - Βλάχων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν ημερολόγιο (2016) είναι το τέταρτο συλλεκτικό, που εκδίδει ο Πολιτιστικός Όμιλος Ξηρολιβάδου και εντάσσεται μέσα στους στόχους της ανάδειξης των πολιτιστικών, λαογραφικών, ιστορικών και κοινωνικών στοιχείων του Ξηρολιβάδου.

Φέτος ο Όμιλος επέλεξε το θέμα 'Τα υφαντά των Αρμάνων - Βλάχων'. Είναι ένα ελάχιστο δείγμα αναγνώρισης της υφαντικής τέχνης των Βλάχων, στην οποία - όπως είναι φυσικό - πρωτοστατούσε η βλάχα γυναίκα.

Τα υφαντά των Ξηρολιβαδιωτών - και γενικά των Βλάχων του Βερμίου και της Πίνδου - είναι σπάνια, διαχρονικά και υπερτερούν σε ποιότητα και σε συνδυασμό χρωμάτων και σχεδίων. Ακόμα και σήμερα, όσες οικογένειες έχουν την τύχη να διατηρούν τα παλιά εκείνα υφαντά, είναι προνομιούχες γιατί έχουν έργα τέχνης μεγάλης αξίας μέσα στα σπίτια τους.

Ο συγγραφέας Αστέριος Τζίμας στο βιβλίο του 'Σέλι, μια ακόμα Μέκκα των Βλάχων' μας πληροφορεί ότι στο Σέλι μέχρι το 1945 υπήρχαν πάνω από 800 αργαλειοί (κάθε σπίτι είχε και ένα αργαλειό). Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότεροι αργαλειοί των βλάχικων οικογενειών δούλευαν βιοποριστικά, οπότε την παραγωγή τη διέθεταν οι ίδιοι στην αγορά ή στο παζάρι. Υπήρχαν και μερικοί που δούλευαν με παραγγελίες. Αργότερα βέβαια η οικιακή υφαντική εξελίχθηκε σε συγκροτημένη βιοτεχνία και (οι Βλάχοι πρωτοστάτησαν και στον τομέα αυτό).

Γενικά η υφαντική κατείχε μια σπουδαία θέση στην ελληνική οικιακή οικονομία, γιατί η τεχνική της δενόταν με την οικογενειακή ζωή, εξυπηρετούσε τις πρακτικές ανάγκες του σπιτιού και ήταν ωφέλιμη και ταυτόχρονα τιμητική ενασχόληση της γυναίκας. Γιαυτό ο αργαλειός θεωρήθηκε στη συνείδηση του λαού 'τιμή μεγάλη και τρανή' και μνημόνευαν τα 'χρυσά χέρια' της υφάντριας. Έτσι το υφαντό έδειξε και δείχνει τις δημιουργικές δυνάμεις του λαού, την ευφυΐα του, την ψυχική του καλλιέργεια και την υψηλή αίσθηση και έκφραση του ωραίου. Άλλωστε, όταν κάποιος θέλει να επιδείξει και να επαινέσει ένα ύφασμα ή μια φορεσιά λέει: «Είναι υφαντό!!».

Πάντως, η επεξεργασία του μαλλιού, που οδηγεί στην δημιουργία υφαντών δεν είναι εφεύρεση των τελευταίων αιώνων. Ήταν μια διαδικασία που γίνεται εδώ και χιλιάδες χρόνια. Άπειρα είναι τα ιστορικο-μυθολογικά ντοκουμέντα για το θέμα αυτό, ιδιαίτερα στον δικό μας ελληνικό χώρο από την αρχαιότητα (Όμηρος - Οδύσσεια, Ιλιάδα κλπ).

Ο Ξηρολιβαδιώτης ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ κ. Αντώνης Μπουσμπούκης και πάλι φέτος προθυμοποιήθηκε να συντάξει τα κείμενα του ημερολογίου του ΠΟΞ. Ο καθηγητής είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος στο θέμα των υφαντών των Βλάχων και αυτά που θα διαβάσει ο αναγνώστης είναι πολύ σημαντικά γιατί ξετυλίγεται μπροστά του ένας συνοπτικός, περιεκτικός και ενδιαφέρων - με εμπειριστικά και πειστικά στοιχεία - συσχετισμός των μοτίβων των υφαντών των Βλάχων (κηρύκειο, φτερωτός Αχελώος, διπλούς πέλεκυς) με την ελληνική αρχαιότητα.

**Καλή χρονιά & χρόνια πολλά
Από τον ΠΟΞ**

Κηρύκειο. Οικογ. Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο). Σημειώνουμε τα σχηματοποιημένα φτερά του Ερμή, το ιερό ποτήρι, τις πάπιες ως τρισυπόστατα σύμβολα του νερού, της στεργιάς και του αέρα.

Τα υφαντά των Αρμάνων - Βλάχων

Η λαϊκή τέχνη των Αρμάνων - Βλάχων ξεχωρίζει στο χώρο των υφαντών, όχι μόνο για την ποιοτική-της δουλειά αλλά και για την παλαιότητα/διαχρονικότητά-της. Αυτά διαπίστωσε και ο ακαδημαϊκός Νίκος Βέης, που γράφει: «αξία ιδιαίτερτας μελέτης είναι η λαϊκή τέχνη των Βλάχων. Ταύτης έχομεν πολυπληθή κατάλοιπα, προερχόμενα και εκ παλαιότερων αιώνων» (Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ελευθερουδάκη, τομ. Γ', σελ. 331).

Σε παλιά, πολύ παλιά ελληνική εγκυκλοπαίδεια, διάβασα, πριν πολλές δεκαετίες, ότι τα μοτίβα και το ύφος της υφαντικής-μας τέχνης δείχνουν ότι οι Βλάχοι σχετίζονται με αυτοκρατορικά γένη της Βαλκανικής των ελληνο-ρωμαϊκών αιώνων.

Την ίδια διαπίστωση έκανε και ο αείμνηστος αρχαιολόγος Μανώλης Ανδρόνικος, που εξομολογήθηκε στον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ						
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Δωδεκάφερος Άχελώος. Τέχνη μετσοβίτικη. Οικογ. Αναστασίου και Ιφιγένειας Γκαγκανιάρα (Ξηρολίβαδο).

συγχωριανό-μας Φιλώτα Μπέλα ότι πολλά σύμβολα της αρχαιοελληνικής τέχνης εντοπίζονται και σε μαξιλάρια της βλάχικης κουλτούρας.

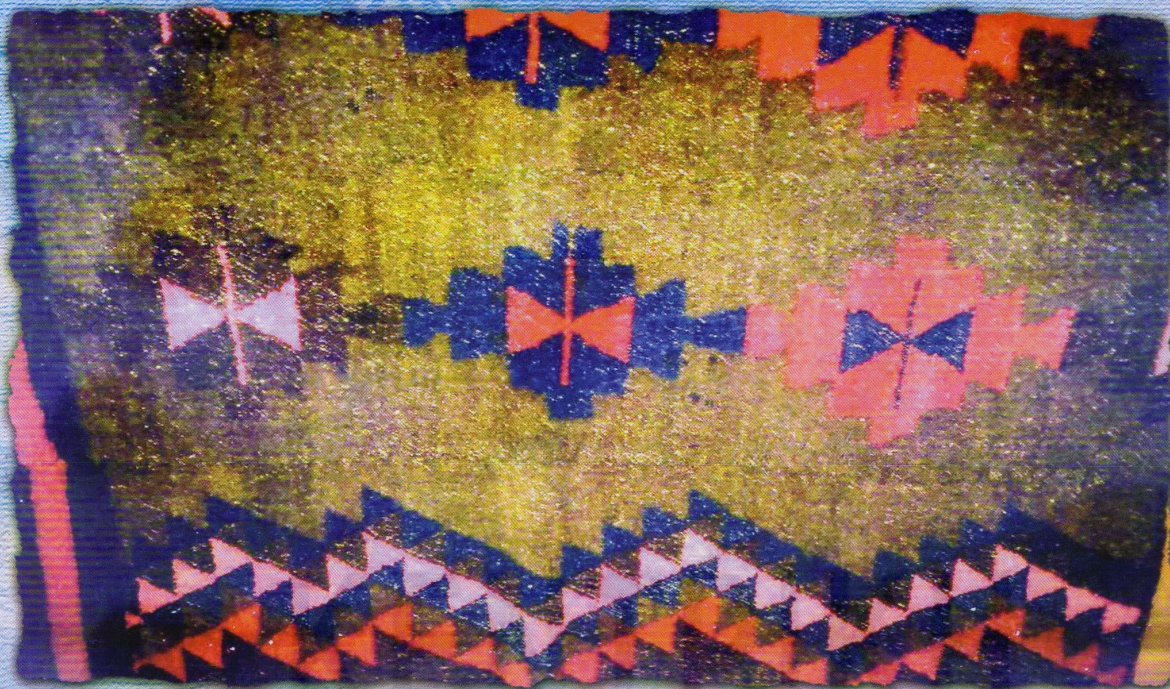
Το μαλλί προβάτων από τις Αρμάνες υφάντριες, με τα χρυσά-τους χέρια (cu mânilii hrisusiti), μεταμορφωνόταν σ' έργα λαϊκής αρχοντικής τέχνης. Στον αργαλειό της Βλάχας τ' αρχαϊκά παραδοσιακά για τους Αρμάνους μοτίβα επαναλαμβάνονταν σε μian ασταμάτητη διαδοχή από τη μάνα στη κόρη μέχρι που ήρθαν οι μοντέρνοι καιροί και το παραδοσιακό αυτό νήμα (trama) κόπηκε. Το «έτοιμο» κατάργησε τη λαϊκή δημιουργικότητα και στο χώρο της υφαντικής τέχνης, οπότε οι αργαλειοί της οικογενειακής βιοτεχνίας έπαψαν να χτυπούν.

Ένα έργο υφαντικής, ως προϊόν, προκύπτει ύστερα από διάφορες φάσεις, που σχετίζονται με την επεξεργασία του μαλλιού. Στο στάδιο της προεργασίας, πριν ως νήματα μπει στον αργαλειό, έχουμε: larea «το πλύσιμο», scârminarea «το γραίνισμα, το ξάνοιγμα του μαλλιού με τα χέρια».

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

Στρωσίδι με διπλούς πελέκεις. Οικογ. Αντώνη Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο). Strosmă «στρώσμα/στρώμα» και πληθ. strozmi/strosmati. Η λέξη ανάγεται στο στρώσιμον κι έχει για συνώνυμο το λατινογενές ashtirnutü.

Έμπειρη υφάντρια, η συγχωριανή-μας Αιμιλία Θανάση Στεργίου μας παρέδωσε την όλη διαδικασία πριν το μαλλί μπει στον αργα-λειό:

Apărnamü prumiveara di la tundeari. Lâna u upăreamü s-fugâ usuclu. Dapoia u tritseamü trei-patru api s-fugâ murdârlili. Dapoia u alâsamü s-usucâ. Lâna aruda u alidzeamü di lâna atseâ άγρα. Cu aruda adramü di catasartsî pânâ avimtu trâ stranji di portu. Cu άγρα adramü strosi, cuvertsi dushki sh flucăts. Cu câprinâ adramü sâsmati shi tâmbări. Lâna u pitritseamü la lânarî. Acló u adrá tutâ unâ balâ. Apoia mblerli u bâgá tu furcâ sh adrá ustura. Tu ciucricki adramü trama tse u tritseamü tu svalindzâ.

«Αρχίζαμε την άνοιξη με το κούρεμα. Το μαλλί το ζεματίζαμε για να φύγει ο ρύπος/πίνος. Ύστερα το περνούσαμε τρία-τέσσερα νερά να φύγουν οι μουνταριές. Μετά το αφήναμε να στεγνώσει. Το ρούντο (=σγουρό μαλακό) μαλλί το ξεχωρίζαμε από το άγριο (=ίσιο) μαλλί. Με το ρούντο φτιάχναμε από κατασάρκια (=φανέλες) μέχρι σκοουτιά/δίμιτα για ρούχα ενδυμασίας. Με το άγριο κάναμε στρωσίδια, κουβέρτες, ντουσκες (απλές χωρίς φλόκο βελόντζες) και

ΜΑΡΤΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Απρίλιος. Σχηματοποιημένος διπλούς πέλεκυς επάνω ενώ κάτω χριστιανο - αιγυπτιακός σταυρός. Τέχνη μπλατσιώτικη σε μαξιλάρι. Οικογ. Αναστασίου και Ιφιγένειας Γκαγκανιάρα (Ξηρολίβαδο).

φλοκάτες. Με το γιδόμαλλο φτιάχναμε σαΐσματα και κάπες.

Το μαλλί το στέλναμε στο λανάρι. Εκεί το έκαναν όλο μια μπάλα. Ύστερα οι γυναίκες το έβαζαν στη φούρκα/ρόκα και το έκαναν στημόνι. Στο τσικρίκι (ροδάνι) κάναμε το νήμα που το περνούσαμε στη σαΐτα».

Από τα θεματικά μοτίβα, που αποτυπώνονταν σε υφαντά, όπως μαξιλάρια, μπάντες, στρωσίδια, κουβέρτες, μπουχαρομπερντέδες κ.ά., σε αρχαιότητα ξεχώριζαν, όπως θα δούμε, ο διπλούς πέλεκυς, το κηρύκειο, ο δρακοντόμορφος Αχελώος (argile alü Asprurotamü, δηλ. τα φτερά του Ασπροπόταμου/Αχελώου), το δέντρο της ζωής, οι αγριόπαπιες, οι ρόμβοι, τα τρίγωνα και άλλα στοιχεία της γεωμετρικής τέχνης του αργαλειού, καθώς και ό,τι δεν πρόλαβε να φτάσει ως τις ημέρες-μας ή δεν περιήλθε σε γνώση-μας.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ					
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Το δέντρο της Ζωής με 12 κλωνάρια. Στο έξω πλαίσιο αγριόπαπιες, στο μέσα πλαίσιο φύλλα ιεράς δρυός.
Τέχνη μετσοβίτικη. Φωτό Γιούρι Αβέρωφ.

Στα πλαίσια ενός ημερολογίου τοπικού χαρακτήρα, όπως το παρόν, θα έπρεπε - ίσως - να περιοριστούμε σε υφαντά από την κουλτούρα της στενότερης περιοχής-μας. Ωστόσο, καθώς τις τελευταίες δεκαετίες χάθηκαν πολλά είδη υφαντών και μαζί-τους πολλά μοτίβα, όπου επικεντρώνεται το κύριο ενδιαφέρον-μας, είναι - νομίζω - δικαιολογημένο να επεκταθούμε και σε άλλα σημεία της αρμάνικης υφαντικής τέχνης.

Γιαυτό, πέρα από υφαντά του χωριού-μας και των Βλάχων της περιοχής-μας, θα πάμε επιλεκτικά και στο κέντρο της βλάχικης κουλτούρας, όπως το χαρακτήρισε ο Nicolas Hammond, το Μέτσοβο (Ia Aminciu). Εδώ η βλάχικη υφαντική τέχνη συνεχίζει να επιβιώνει στον παραδοσιακό στολισμό του σπιτιού, καθώς αναπαράγεται και για να καλύψει επιπλέον τη ζήτηση υφαντών από τους εκεί επισκέπτες.

Και πώς, αλήθεια, ν' αφήσεις απ' έξω τον δρακοντόμορφο Αχελώο του Μετσόβου, όταν στον μακρινό Ακράγαντα (Agri-

Μαΐος 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ							
30	31					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

Στρωσίδι, μαξιλάρια και μπουχαρομπερντές. Οικογ. Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο).

gento) της Ν. Σικελίας τον αντίκρισα με τη μορφή Σειλινού, όπου η πινακίδα έγραφε: il dio-fiume Acheloos «ο Θεός - ποταμός Αχελώος». Ο προβατοτρόφος δωρικός Ακράγας, που με τα προρφυρά μάλλινα υφαντά έτρεφε 150.000 κατοίκους...

Κηρύκειο

Στη φιλότιχη σύζυγό-μου Δροσούλα και την αγάπη-της για τη λαϊκή τέχνη, οφείλω την πριν 50 χρόνια διάσωση του μαξιλαριού με το κηρύκειο, που από πατάκι καταγής το συμμαζέψε και του έδωσε την πρώτη-του λειτουργική θέση ως μαξιλάρι στο παραδοσιακό δωμάτιο. Ήταν εδώ που πρόσεξα τους συμβολισμούς-του και ήταν το μαξιλάρι αυτό (câritinjiu) η αφορμή ν'ασχοληθώ με τον πλούτο της υφαντικής-μας κληρονομιάς.

Το κηρύκειο ξεκίνησε από το τυλιγμένο στη ράβδο φίδι, το σύμβολο του Ασκληπιού, του θεού της ιατρικής. Με την προσθήκη ύστερα κι ενός δεύτερου φιδιού προέκυψε το σύμβολο του Ερμή, που διακρινόταν σε κηρύκειο του

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	28	30

Μπουχαρομπερντές. Υφαντική τέχνη Μετσόβου. Φωτό Γιούρι Αβέρωφ, Εισαγωγή στη μελέτη των υφαντών, σελ.114.

Ερμή - βοσκού, του Ερμή - ειρηνοποιού/αγγελιοφόρου και του Ερμή - ψυχοπομπού. Τα δύο αντικρουστά φίδια είναι το σύμβολο του δυαδισμού, δηλ. των δυο αντιθέτων στοιχείων που διαπερνούν τη ζωή και τον κόσμο σε συμπληρωματικό ρόλο, καθώς ανταποκρίνονται στην ανάγκη για ισορροπία: φως ~ σκοτάδι, υγεία ~ αρρώστια, ζωή ~ θάνατος, αρσενικό ~ θηλυκό, τύχη ~ ατυχία κτλπ.

Έτσι, το ένα φίδι παριστάνει τον κακοδαίμονα και το άλλο τον αγαθοδαίμονα όφι. Η ράβδος είναι το σημείο σύγκλισης των δυο αντιθέτων θέσεων, η σύνθεσή-τους, ενώ με την εγκοπή, την εγκάρσια γραμμή στο κάτω μέρος, συμβολίζει με το ανδρικό όργανο τη γενική ιδέα της γονιμότητας.

Παρόμοιο κηρύκειο βλέπουμε και στο Μουσείο της Βέροιας στην επιτύμβια στήλη με τη νεκρή Αδέα Κασσάνδρου (αριθ. 160). Κηρύκειο σε λαϊκό υφαντό από άλλη νεοελληνική κουλτούρα, από ό,τι τουλάχιστον διαπιστώσα ύστερα

ΙΟΥΛΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ						
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Μπάντα του 1919. Οικογένεια Γιάννας Σαμαρά - Κηροπούλου(Ξηρολίβαδο).

από έρευνα στον χώρο της λαογραφίας, δεν εντοπίστηκε.

Φτερωτός Αχελώος

Γεωλογική ραχοκοκαλιά της Ελλάδας η Πίνδος, που σαν μεδούλι τη διατρέχει ο Αχελώος, ο αλλιώς Ασπροπόταμος ή Άσπρος και βλαχιστί Albuli. Η μυθολογία και η αρχαία τέχνη τον παριστάνει ως φιδόμορφο δράκοντα, ενώ σε υφαντά του Μετσόβου παριστάνεται ως φτερωτό φίδι σε σχήμα ρόμβου (γεωμετρική τέχνη του αργαλειού) με δώδεκα φτερά. Γιαυτό και οι Μετσοβίτισσες το λένε Arpili alü Aspruotamü «Τα φτερά του Ασπροπόταμου».

Ο Αχελώος δεν ήταν απλά ο πιο μεγάλος ποταμός της αρχαίας μητροπολιτικής Ελλάδας, αλλά ήταν συμβολικά και άλλα πολλά... Η αρχαία φυσιολατρεία τον πρόβαλε ως θεό - ποταμό, που στο βάθος του συμβολισμού κρύβεται πίσω από τον Διόνυσο, τον θεό της βλάστησης, για να προσωποποιήσει την έννοια «ρόγος», δηλ. την ικμάδα, την υγρασία που ευνοεί την ανάπτυξη των σπαρτών και των φυτών γενικότερα.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

Ταγάρι αβδελιώτικο. Οικογένεια Αντώνη Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο).

***Σεπτέμβριος. Ταγάρι αβδελιώτικο. Οικογένεια Αντώνη Μπουσμπούκη (Ξηρολίβαδο).**

Tastru «τορβάς, ταγάρι», πληθυντ. *tastrí*. Η λέξη προέρχεται από το μεσαιων. τάγιστρον. Στα ρουμανικά έχουμε *traistă* και στα αλβανικά *trastë*. Σήμερα τον *tastru*/τορβά αντικατέστησε η βλαπτική για το φυσικό περιβάλλον πλαστική σακούλα των *Super Market*. Οι αρμάνικοι τορβάδες είχαν εμβληματικό χαρακτήρα για τα πινδικά βλαχοχώρια, καθώς ξεχώριζαν με κάποιες λεπτομέρειες μεταξύ - τους. Έτσι, ένας Βλάχος αναγνωριζόταν και από τον τύπο του *tastru* που έφερε αν ήταν π.χ. Σαμαριναίος ή Αβδελιάτης. Ο τορβάς με το κριθάρι που έβαζαν στ'αλογομούλαρα λέγεται *liγutastru* στη Βέροια, ενώ στη Καλομοίρα *liγutastru*, δηλαδή αλογοτάγιστρο. *Liγutastrulú eará di càgrinà* «το αλογοτάγιστρο ήταν από γιδόμαλλο». Το τάγιστρο /*tastru* ήταν τόσο δεμένο με την κουλτούρα-μας, που μας έδωσε τη μεταφορική έκφραση: *lj deadi tastrulu* «του έδωσε τον τορβά, δηλαδή τον εξαπέστειλε, τον έδιωξε».

***Οκτώβριος. Μαξιλάρι. Οικογένεια Ηλιάνας Ζέρβα (Ξηρολίβαδο).**

Càrìtinjù «μαξιλάρι» και πληθυντ. *càrìtinji*. Η λέξη ανάγεται στο λατινικό *caritaneum*, που ως επίθετο αποδίδεται με το ελλην. προσκέφαλο. Στα βλάχικα νοικοκυριά τα μαξιλάρια δεν είχαν μόνο πρακτική λειτουργία αλλά και αισθητική, καθώς επάνω-τους υφαίνονταν πανάρχαια παραδοσιακά, όπως σημείωσα, μοτίβα. Αργότερα, όμως και για περισσότερο εντυπωσιασμό άρχισαν να επικρατούν τα λουλουδάτα σχέδια, που με τα εντονότερα χρώματα

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					

Μαξιλάρι. Οικογένεια Ηλιάνας Ζέρβα (Ξηρολίβαδο).

ευχαριστούσαν αποτελεσματικότερα το μάτι.

Ο Αχελώος είναι διιπετής, δηλ. κατεβαίνει από τον Δία - ουρανό, κατά τον Όμηρο.

Παρόμοια από τον ουρανό «πηγάζουν» - μεταφορικά πάντα - μεγάλοι ποταμοί, όπως ο Νείλος, ο Βραχμαπούτρα και άλλοι, σύμφωνα με τη μυθολογία της Αιγύπτου, των Ινδιών και άλλων χωρών. Και καθώς τα επάνω (=ουράνια) συνδέονται με τα κάτω (=γήινα), μέσα από την αρχή της αναλογίας, ο φτερωτός Αχελώος στο μεσοβίτικο υφαντό με τις 12 φτερούγες βρίσκεται στο ρόλο του «ουράνιου ποταμού», του Σείριου, με τον οποίο ταυτιζόταν ο Νείλος, ενώ με το Νείλο αντιπαραβαλλόταν συχνά ο Αχελώος.

***Νοέμβριος. Σάσμα. Οικογένεια Κώστα Τσιαμήτρου -Ψωμά (Ξηρολίβαδο)**

Sasḗ «σάσμα» και πληθυντ. sásmatí. Προέρχεται από το σάγισμα. Τυπική μορφή σάσματος στ'αρμάνικα νοικοκυριά ήταν το ριγυτό με μαύρες και κόκκινες λωρίδες. Sasmatli erá di cāprinā sh li ashtirneapū mbadi «τα σάσματα ήταν από γιδόμαλλο και τα στρώναμε καταγής». Τα σάσματα ήταν ανθεκτικά, αδιάβροχα και υγιεινά σε αντίθεση με τις πλαστικοποιημένες μοκέτες.

Η λέξη flucată «φλοκάτη» ήταν επίθετο, που παλιότερα συνόδευε το σάσμα: sasḗ flucată «φλοκωτό σάσμα» και αργότερα απλά flucată.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ							
31					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Σάσμα. Οικογένεια Κώστα Τσιαμήτρου -Ψωμά (Ξηρολίβαδο)

Γιαυτό, κατά την άποψή-μου, οι 12 «πτερούγες»-του αντιπροσώπευαν αρχικά τους 12 αστερισμούς του ζωδιακού κύκλου, όπου τον ρόλο του επικεφαλής, ως 13ος, είχε αναλάβει πιθανόν ο Αχελώος - Σείριος. Θυμίζω σχετικά τον χαρακτηρισμό-του ως Κρείων Αχελώος από τον Όμηρο και την παράφρασή-του ως «ποταμός πάντων άρχων» από τον Πausανία. Έτσι, ο Αχελώος, ως «ουράνιος ποταμός», στο μοτίβο από το Μέτσοβο βρίσκεται στο ρόλο του κοσμικού φιδιού, που ο J. Chevalier αποκαλεί *mère du Zodiaque* («μητέρα του Ζωδιακού»).

*Σημ. Τον λεπτομερή αποσυμβολισμό του Αχελώου μπορεί κανείς να βρει στο έργο-μου Εθνογλωσσολογικά Ανάλεκτα (εκδόσεις Ερωδιός, σελ. 119 - 231).

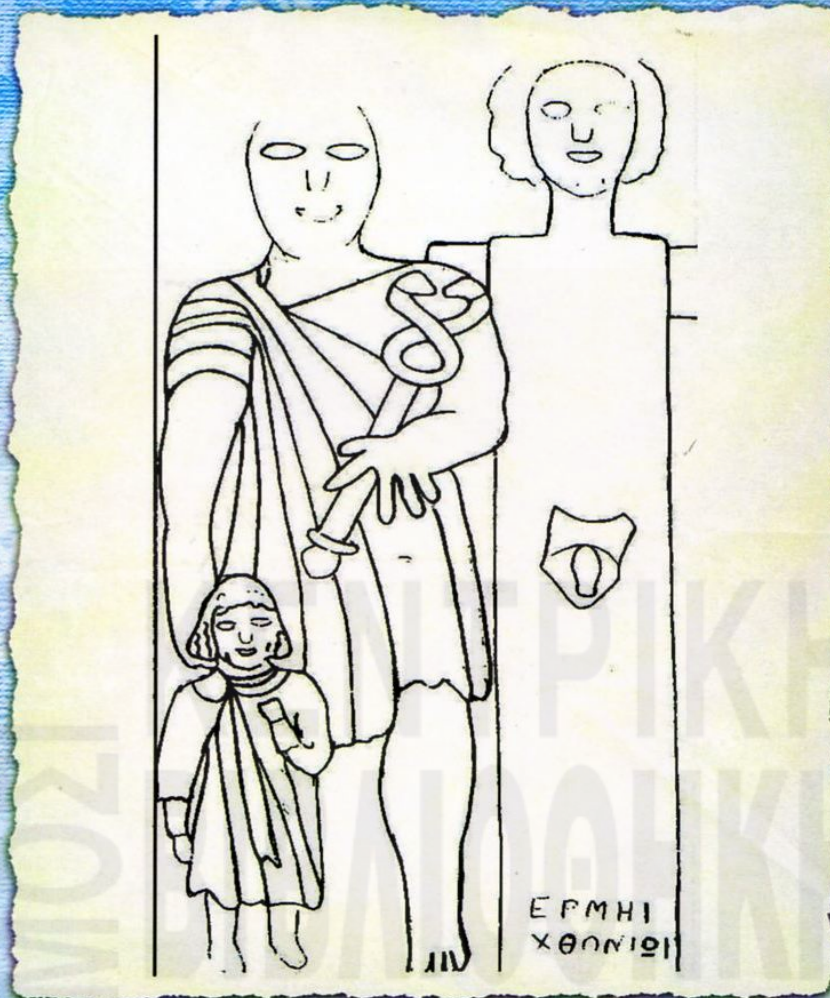
***Δεκέμβριος. Φωτό από το Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας.**

Επιτύμβια στήλη της Αδέας Κασσάνδρου (αριθμ. 160) του 3ου π.Χ. αιώνα. Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας. Στήλη δεξιά με τον χθόνιο/ψυχοπομπό Ερμή και Ερμή με τη φαλλόσχημη ράβδο του κηρύκειου. Τη φαλλόσχημη ράβδο, όμοια με αυτή της εικόνας με το κηρύκειο από το μαζιλάρι (βλ. Ιανουάριος) τη συναντάμε και σε κηρύκεια από το χώρο της αρχαίας αγγειογραφίας. Ο συμβολισμός-του εδώ υποδηλώνει ότι ο θάνατος είναι αναδίπλωση της ψυχής

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Σκαρίφημα από επιτύμβια στήλη, του Αρχαιολογικού μουσείου Βέροιας με την φαλλόσχημη ράβδο του κηρύκειου του Ερμή.

στην σπερματική/αρχική διάστασή-της πέρα από τον τάφο. Σήμερα τον συμβολισμό της ράβδου συνεχίζουν τα κυπαρίσσια στο χώρο των κοιμητηρίων.

Διπλούς Πέλεκυς

Σύμβολο της δύναμης του φωτός, το διπλό τσεκούρι αποτυπωνόταν πολύ συχνά σε βλάχικα μαξιλάρια. Ήρθαν αργότερα τα νεώτερα χρωματιστά λουλουδάτα σχέδια κι εκτόπισαν τ'αρχαϊκά μοτίβα με τον αξιοπρόσεκτο συμβολισμό-τους. Ο διπλός πέλεκυς ισοδυναμεί με τον κεραυνό (αστροπελέκι) στα χέρια του Δία, αποτελώντας έτσι σύμβολο φωτισμού. Την ιερότητα του διπλού πέλεκου μαρτυράει και η χρήση-του στη σφαγή των ζώων όταν θυσίαζαν στους θεούς. Συμβολίζει γενικά ό,τι το κηρύκειο και όλα τα διπλά, καθώς αποτελεί και μια όψη των Διδύμων.

Είναι πανάρχαιο σύμβολο δυαδισμού και το συναντάμε κυρίως σε πολιτισμούς της ανατολικής Μεσογείου. Έτσι, στην Κρήτη με τ'όνομα λάβρυς απαντάται σε πολλά μέρη της μινωικής τέχνης.

Από τη λ. λάβρυς προέκυψε η ονομασία λαβύρινθος του υπόγειου συμπλέγματος διαδρόμων, όπου κυριαρχούσε η απεικόνιση του λάβρου/διπλού πέλεκου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31